

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA
OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET FÖRENIN-

GEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE OCH

HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

L. D—N. Artur Hazelius. Några minnesord.

CHARLOTTE BJÖRNSTJERNA. Några ord om kvinnlig verksamhet inom nutidens fängelser.

EUGENIE BESKÖW. Där hemma.

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundets berättelse för år 1900.

SVECIA,

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 3.

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste villkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 3, 2 tr.

K. M. LUNDBERG
Textilafdelning, Thyra Grafström.
Färdiga och påbörjade Broderier på siden, kläder, hår- och plöstrammar
passande för Djukar, Portiörer, Mattor, Kuddar, Sörremsdukar m. m. Mönster
uthyras. Besökstioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

Bröderna Pahlmans Skrif-, Språk- & Handelsinstitut,
A. T. '84, Rika- 66 06, Stockholm, Stora Vattugatan 2, 1 och 2 tr. upp.
Fulstämmande. Handelsutveckling med färdig- och mönstertekniker,
Apskrifter, Termiskurser, 3 mån. kurser. Kurser i särskilda ämnen.
Undervisningen berättas af 18 lärare. Nya elever emottagas dag-
ligen. **Prospekt gratis** på begäran.
Söndagssektioner. Skrifstiftet fortgår oförändradt.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nyggatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhåndahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

HYLIN & C^{OS}

FABRIKSAKTIEBOLAG

— KONGL. HOFLEVERANTÖR. —

UTSTÄLLNINGSTVÅLAR:

VIOL, HYACINTHE, HÉLIOTROPE, SYRÉN M. FL.

THEA-ROS-PARFYM M. FL.

prisbelönta vid 1897 års utställning med

GULDMEDALJ

Försäljes i våra butiker

12 Regeringsgatan — Vesterlånggatan 16

A. T. 64 69.

A. T. 24 97.

samt hos alla finare parfymhandlare i riket.

COSMOPOLITAN,
allas favorit vid utflykter på land och sjö!

För turister m. fl.

Cosmopolitan,

Amplaste loford från in- och utländska fackmän!

kikare, af alldeles ny, utomordentligt praktisk konstruktion,

rekommenderas såsom oumbärlig för turister, jägare, badgäster, sportmän m. fl.

Fördelar framför äldre modeller: *större förstoring förmåga, lättare att inrikta och kan bekvämt bäras i fickan.*

Expedieras **jemte etui**, mot insändande af kr .4: 25 i frim. eller postanv. Efterkr af kr. 4: 50.

Ensamförsäljare för Skandinavien:

Helsingborgs Importaffär,
Helsingborg.

John V. Löfgren & Co.

Kongl. Hofleverantörer.

* 13 Fredsgatan 13, * Stockholm. *

~~~~~ Lager af ~~~~~

Siden från Lyons, Comos, Zürichs & Crefelds förnämsta fabrikanter.

Coul. Siden Damas, senaste nyheter.

Svart Siden Damas, största urval, nyaste mönster.

Släta svarta siden i erkänt goda kvalitéter.

Bluslifs-Siden, enastående sortiment, samt

coul. Ylle Klädningstyger såväl extra nouveautéer, som enklare i största lager till låga priser.

Nyheter inkomma dagligen.

John V. Löfgren & Co.

* 13 Fredsgatan 13, * Stockholm. *

Artur Hazelius.

Några minnesord.

Många äro de tillgifvenhetens, tacksamhetens och saknadens minnesgärder, som under dessa dagar så väl i tal som skrift ägnats åt Artur Hazelius, hvilkens bortgång träffat hela vårt folk som en landssorg, och sällan, om väl någonsin, har en svensk man både som personlighet och i sitt lifsverk af sin samtid erhållit ett så enstämmigt, så fullt och varmt erkännande. Hvad han varit och utrettat för det svenska folket, det har en och hvar känt som en personlig gåfva, för hvilken man står i en outplänlig tacksamhetskuld till den bortgångne, och allt hvad därom sagts af erkänsla och lofprisande har varit liksom gripet ur allas hjärtan.

Men om hela nationen känt det så varmt vid Artur Hazelius' bår och om detta gäller äfven om dem, som aldrig personligen kommit honom nära, hur måste ej hans död ha gripit dem, som stodo i omedelbar beröring med hans märkliga personlighet? Och bland alla dessa närstående torde inga erfara saknaden djupare än de, som med honom delade arbetsstundernas så väl tunga som glädje, jag menar den ämbetskår, förnämligast sammansatt af unga kvinnor, med hvilkens hjälp han utförde sin stora gärning.

Artur Hazelius såsom chef och arbetsledare utgjorde en bild för sig, och ej den för honom minst karaktäristiska. Att söka teckna några drag af »doktor» i hans förhållande till sin kvinnliga ämbetspersonal, i enlighet med den skildring som ett par af dess representanter lämnat mig, är afsikten med dessa rader.

* * *

Vi kvinnor ha särskildt skäl att bevara Artur Hazelius i tacksamt minne. Utan tvifvel gifves det ingen större institution eller ämbetsverk i vårt land, hvars chef i så stor utsträckning som han förstått att uppskatta och använda den kvinnliga arbetskraften. Hans hustru var hans första amanuens, och det var nog hon som från

början ingifvit honom denna höga tanke och detta orubbliga förtroende till kvinnans förmåga, ett omdöme, hvilket han bibehöll så länge han lefde och som blott årens erfarenheter tyckes ha skärpt. Af det 30-tal amanuenser, som äro anställda i Nordiska museets tjänst äro omkring 25 kvinnor, och en del af dessa ha innehaft sina platser under en lång följd af år.

Och det var ej den kvinliga arbetskraftens större prisbillighet, som förde Hazelius att besätta museets tjänster med kvinnor. Han var tvärtom den förste att beklaga och sörja öfver att verkets finanser nödvändiggjorde de låga lönerna, och ingen gladde sig högre än han när riksdagens ökade anslag till Nordiska museet satte honom i stånd att genomföra löneförhöjning. Nej, det var öfvertygelsen, att kvinnans begåfning särskildt var lämpad för de med museet förenade göromålen, som bestämde hans val. Där, menade han, kom kvinnans duglighet, flit, ordningssinne och samvetsgrannhet till sin rätta användning, och mångfaldiga gånger har han både enskildt och offentligt gifvit uttryck åt sin tillfredsställelse med den värdefulla insats, som hans kvinliga tjänstepersonal lämnade till hans verk.

Aldrig har väl ett mer förtroendefullt och vänligt förhållande ägt rum mellan en chef och hans underordnade än mellan d:r Hazelius och hans amanuenser och biträden. Han var för dem ej blott den respektingifvande förmannen, hvars befallningar det gällde att obetingadt efterkomma, utan han var lika mycket den faderliga vännen, som med varmt intresse omfattade allt, sorg som glädje, hvilket rörde hans unga stab.

På de senare åren drog sig doktorn, som bekant, allt mer undan från världen, isolerade sig i det lilla gula trähuset på Skansen och besökte blott ytterst sällan staden eller mottog besök däriifrån. Men trots denna afstängdhet var han dock den osynlige men allestädes närvarande styresmannen, hvilken ända in i den minsta detalj ledde hela det storartade arbetsmaskineriet. Och ej det minsta kugghjul däri var honom främmande. Hvarje räkning måste underställas hans godkännande, hvarje förvärf och gåfva till museet lades framför hans ögon, hvarje detalj i hvar särskild tjänstemans åliggande planlade han och öfvervakade. Liksom alla starka, initiativkraftiga naturer var han nog något af en despot och alla själfrådiga och godtyckliga åtgärder voro honom i hög grad emot. Han fordrade ovillkorligt att bli underrättad om och invigd i alla enskildheter. Däremot såg han ingenting hellre än att hans amanuenser visade prof på själfständigt omdöme, och med glädje tog han

fasta på hvarje god idé, äfven om den ej sprungit ur hans egen hjärna.

Men hur, frågar man, var det honom möjligt att så på afstånd följa med arbetet i museets många afdelningar? Ja, för alla andra än för Artur Hazelius hade det nog ej kunnat gå för sig, men han visste ju att uträtta det otroligaste. Beträffande ledningen af verket hade han uttänkt en arbetsmetod som var lika praktisk som originell. Hvarje afton kl. 6 afgick ett bud från museets hufvudbyrå, Drottninggatan 79, till doktorn på Skansen, medförande alla de under dagens lopp hopade ärendena, antecknade på särskilda med hvarje amanuens namn försedda papperslappar. Hvarje morgon kl. 9 kom en kulla till staden med doktors order, dessa äfvenledes antecknade på lösa lappar, afsedda för hvarje särskild tjänstemans bruk. Det var nattens arbete, som den flitige enslingen på Skansen på detta vis lät utgå som en dagorder till sina olika departement.

Doktors 'lappar! Huru lifligt tala ej dessa af hans amanuenser som dyrbara relikier förvarade små pappersblad med sina raska i blå och röd krita nedkastade anteckningar, ej blott om hans storartade administrationsgåfva utan äfven om hans varma hjärtelag! Man märker af dem hur varmt alla dessa unga flickor, hvilkas utveckling till mogna kvinnor och i sitt ämbete skickliga arbeterskor han följt genom åren, lågo honom om hjärtat. Det är ej blott chefens kategoriska order, som de små papperslapparna innehålla, de äro lika ofta ett uttryck för den godhet och hjärtevärm, som voro så oskiljaktiga från hans väsen.

Doktor var aldrig njugg på uttryck af tacksamhet och erkännande. Ofta innehöllo hans lappar endast ett »tack» för något väl utfördt arbete, ett uträttadt ärende, ett fullgjordt uppdrag. »Tack, min snälla fröken, min flitiga fröken», heter det ofta. »Utmärkt snällt! Förunderligt raskt! Utmärkt — ordentligt — som alltid!» Så lyda doktors betyg med många understrykningar och utrops-tecken, mycket streckande med rödt och blått för att ge ytterligare kläm åt vitsordet. Och man kan lätt tänka sig att dessa små depescher med deras uppmuntrande lystringsord skulle sporra de tjänstgörande till nya ansträngningar. Och tillfälle till ansträngningar fattades icke i doktors tjänst. Han sparade ju aldrig sig själf och hade därför äfven stora fordringar på andra. Men för *ett* slags skäl gaf han alltid vika, då det gällde hans unga tjänsteskar, och det var hälsoskäl. »Hälsan framför allt» var den regel han alltid

tillämpade på sina biträden, ehuru den aldrig gällde för honom själf, och den begärda ledigheten blef frikostigt beviljad.

Och hur mån var han ej om att hvila och förströelse skulle följa på arbetet! Allt som oftast anlände pr telefon kabinettsorder från Skansen om att det eller det festliga tillfället skulle högtidlig-hållas med en liten extra kollation på doktors bekostnad. Den 30 november, hans födelsedag, var alltid en sådan extra festdag. Då skickades vin från Skansen att dricka doktors skål i, och då gafs order om att bakverk och andra goda saker skulle rekvireras från sockerbagaren.

De ord hvarmed han, och detta äfven på en af sina lappar, utfärdade inbjudningen till en af dessa små födelsedagsfester, det var då han fyllde 65 år, karakterisera hans ställning till sin ämbetspersonal och karakterisera äfven hans hjärta. Jag är glad att här kunna återgifva dem. De lyda sålunda: »Samtliga mina snälla amanuenser inbjudas vänligen att på f. m., i så hygglig lokal som 79 Drottninggatan kan erbjuda, dricka ett glas Pedro Ximenes på A. H:s sextiofemårsdag. Fast osynlig hälsar jag eder alla varmt och tackar eder — ingen nämnd och ingen glömd — för trofast och träget arbete, för vänskap och tillmötesgående i mångfaldiga olika riktningar, för aldrig svikande kärleksfull och trogen vakt.

Det är en stab med hvilken man eröfrar världen.

Af hjärtat tack!

Skansen — i tolfslaget på natten.»

* * *

Icke sannt, man märker att det var något långt förmer än en förmans förhållande, som band Skansens doktor vid tjänstemännen i hans museum? Alla de små uppmärksamheter dessa visade sin älskade chef till tack för allt hvad han var för dem upptogos af honom med rörande erkänsla. Så skygg han än var för alla officiella utmärkelser, var all enskild vänlighet honom ofantligt kär. Alla de små gåfvor hans kvinliga biträden skänkte honom gjorde honom synbarligen stor glädje, ehuru han ej alltid gaf skänkerna den användning, för hvilken de voro bestämda. Så nändes han icke begagna den mjuka sidenkudde, som hans unga väninnor förärade honom den sista födelsedagen, ehuru han väl var i behof af ett bekvämare hufvudstöd, då han någon gång på dagen unnade sig en stunds hvila. »Den var för fin,» menade han, »och skulle gömmas tills han blef riktigt gammal.»

Men den stunden kom aldrig för Artur Hazelius. Den fina sidenkudden, hans kära amanuensers gåfva, förblef obegagnad. En lång sjuksängs maktlöshet och lidande blef honom besparad, och han fick gå bort innan den sena ålderns obevekliga tyngd böjt hans hjassa. Men mjukt fick han det bäddadt åt sig ändå i det sista, så mjukt som endast den får hvila, hvilken lagt sig till ro efter ett väl förrättadt dagsverk och som för med till sitt sista hviloläger ett älskadt och välsignadt minne.

L. D—n.

Några ord om kvinlig verksamhet inom nutidens fångelser.

Det ordas nu för tiden så mycket om hvilka yrken som äro »kvinliga» eller ej, och mången undrar med bekymmer hvar man skall finna lämplig användning för allt detta öfverflöd på kvinlig arbetskraft, som ej kan få tillräcklig sysselsättning i hemmen. Det är emellertid en ofta gjord iakttagelse, att nya åskådningssätt, nya samhällsförhållanden och nya behof skapa nya arbetsområden; därför kan man också vara viss om att i och med kvinnans allt rikare utveckling och ökade själfständighet en mängd nya yrken skola tillkomma, skapade af och för kvinnan genom hennes nya fordringar på lifvet och på sig själf.

Redan nu råder ju det förhållandet, att många kvinnor, äfven sådana som tillhöra den mest förfinade och den ekonomiskt oberoende klassen, opåtaladt ägna sig åt yrken, som ännu blott för några år sedan i regeln utöfvades endast af män och alls icke ansågos hvad man då kallade »kvinliga». Och hvarken yrkena eller kvinligheten ha tagit skada däraf.

Ett sådant arbetsområde är bland andra fångvårdsväsendet.

Hvem skulle väl för några tjugotal år sedan ha drömt om att se en bildad, finkänslig kvinna taga plats som fångelsedirektör eller fångvaktare? Och likväl förekommer detta i våra dagar icke så sällan. Här öppnar sig nu ett nytt arbetsfält för kvinnan, vidsträckt och behjärtansvärdt — ty hvem bör bättre än en kvinna kunna taga vård om och upprätta de fallna och vilsegångna af kvinnosläktet?

Troligen skulle dock användandet af kvinlig arbetskraft i någon större utsträckning inom fångvården aldrig kommit i fråga, om icke

hela fängelseväsendet under det sist flydda århundradet genomgått en så grundlig förändring till det bättre.

Så länge man behandlade lagbrytare och missdådare ungefär som farliga djur, hvilka det endast gällde att så kraftigt som möjligt oskadliggöra, är det klart, att man i allmänhet ej håller kände behofvet af att skydda och höja de kvinliga fångarna genom att anförtro dem åt kvinnor. Det var först när man mot slutet af 1700-talet började förstå, att samhället bör ålägga straff, icke för att utkräfva hämnd af den skyldige utan för att om möjligt förbättra honom och förhindra nya brott, som man också började inse vikten af att för fångarnas sedliga höjande strängeligen skilja manliga och kvinliga fångar från hvarandra*) och först därmed kunde det komma i fråga att ställa de kvinliga fångarna mera uteslutande under vården af kvinlig vaktpersonal.

Äfven vid genomförandet af dessa reformer ha kvinlig företagsamhet och förmåga icke varit utan sin betydelse. Vi påminna om den kända mrs Elisabeth Fry, som i början af 1800-talet så mäktigt bidrog till fängelsernas förbättrande i hennes hemland England och äfven annorstädes.

Just i afseende på de *kvinliga* fångarnas sedligare och humanare behandling har mrs Fry förmått uträtta mycket, och för öfrigt har hon genom hela sin lifsgärning visat, hvilket förädlade inflytande en bildad och varmhjärtad kvinna kan utöfva äfven bland de mest förnedrade af sitt kön. Numera finns det väl håller ingen som ej inser, att kvinnan bland dessa fångar är själfskrifven att utöfva ett inflytande minst lika mäktigt som mannens. Hon bör ju *lättare* än han kunna vinna den fångnas förtroende, lättare kunna visa henne vänlighet utan att väcka misstro, stränghet utan att synas hård och *bättre* än han kunna förstå hennes känslor och tankar, hennes frestelser och svårigheter.

Också har man redan så allmänt insett detta, att det numera knappast lär finnas något kvinnofängelse inom hela den civiliserade världen, som ej har kvinlig vaktpersonal anställd i sin tjänst; och öfverallt håller man strängt på att de kvinliga fångarna skola vara så mycket som möjligt skilda från all gemensamhet med männen.

I Nord-Amerika, hvarifrån de moderna fängelsereformerna till stor del utgått, har man hitintills hunnit längst i afseende på in-

*) Redan 1714 utfärdades i Sverige föreskrift om att i fängelserna »man- och kvinn-folken skulle alldeles ifrån hvarandra hållas», en afskildhet, som dock först långt senare blef grundligt genomförd.

rättandet af fullkomligt afskilda fängelser för kvinnor. I Massachusetts upprättades nämligen för ett trettiotal år sedan det redan förut i Dagny omtalade förbättringsfängelset för kvinnor — *Massachusetts' Reformatory Prison for Women* — hvarest såväl direktören som läkaren, sjülasörjaren och större delen af vaktpersonalen äro kvinnor.

Detta enastående fängelse har i många år stått under ledning af den för sitt gagnarika arbete bland kvinliga förbrytare så kända mrs Ellen Johnson, hvars oväntade död i London, år 1899, midt under den därstädes pågående kvinnokongressen, väckte allmän saknad och bestörtning.

En annan kvinna, som förtjänar att ihågkommas för sin verksamhet inom fängelserna, är banbryterskan för kvinnoemancipationen i Spanien, doña Concepcion Arenal, hvilken efter många års verksamhet till förbättrande af det spanska fångvårdsväsendet blef utnämnd till generalinspektör för de kvinliga fängelserna inom sitt land. Hon dog efter ett långt och välsignelserikt arbete i mänsklig-hetens tjänst år 1893.*)

Äfven i vårt grannland Finland har en dam ur de högsta samhällsklasserna med beundransvärd själfuppoffring ägnat sig åt en liknande verksamhet. Hennes namn är Mathilda Wrede.

I snart tjugo års tid har hon arbetat för och bland fångar af alla slag. En dag då hon blott var nittion år gammal, kom hon af en händelse att samtala med en fånge, på hvilken hennes deltagande och af varm religiositet genomandade ord gjorde ett så djupt intryck, att han bad henne någon gång besöka fängelset och tala äfven till hans medfångar. Den unga flickan lofvade detta, och hon har sedan ägnat hela sitt lif åt att i rikaste mått hålla sitt löfte. Mathilda Wrede är nu känd och älskad inom hvarje fängelse i Finland; öfverallt har hon fritt tillträde till fångarna och staten bekostar hennes resor, på det att hon obehindradt måtte kunna utöfva sin välsignelserika verksamhet.

I det praktiska England, så rikt på företagsamma och mångsidigt intresserade kvinnor, ha fängelsebesöken redan blifvit satta i system, och det finnes numera knappast något engelskt fängelse, som ej har sina fast anställda »lady visitors», d. v. s. damer — ofta ur den högsta societeten — som åtagit sig att regelbundet besöka fängelserna, att samtala med fångarna och att vid frigifningen bistå dem på allehanda sätt.

*) Om henne se vidare Dagny 1897, 6:e häftet.

Äfven hos oss utöfvas en liknande frivillig religiös verksamhet inom fängelserna utaf därtill bemyndigade enskilda personer, och i samtliga län hafva särskilda föreningar till understödjande af frigifna fångar på enskild väg blifvit bildade.

* * *

Hvad våra fängelser i öfrigt angår, så blefvo de under 1840- och 50-talen grundligt omdanade och förbättrade och kunna numera anses mönstergillt ordnade.

Sverige har för närvarande två stora fängelser uteslutande afsedda för kvinnor, nämligen Centralfängelset i Göteborg och Tvångsarbetsanstalten i Norrköping (sistnämnda anstalt afsedd för lösdrifverskor, hufvudsakligast från Stockholm — den obotligaste sortens fångar.)

De kvinnliga fångar, som straffas på kortare tid än fyra år, måste dock i allmänhet inrymmas i samma fängelsebyggnader som de manliga — ehuru strängt skilda från dessa senare — emedan antalet kvinnliga brottslingar är så pass litet, att man ej anser sig behöfva inreda ett större antal särskilda byggnader för deras räkning.*)

Vid *alla* fängelser stå emellertid de kvinnliga fångarna under direkt bevakning endast af kvinnor. Det är en vaktkvinna, som om dagen har nycklarna till kvinnocellerna i sin vård, och åligger det henne att tillse det ingen obehörig utan hennes medgifvande ingår i cellerna — till obehöriga räknas härvidlag äfven vaktknektarna.

Vid de två ofvannämnda stora kvinnofängelserna stå vaktkvinorna under uppsikt af två s. k. vaktfruar, hvilka åter lyda under fängelsedirektören. Platsen som vaktfru är den högsta post en kvinna kan bekläda inom fångvården i vårt land. Dessa vaktfruar ha mellan 600 och 750 kr. i lön samt fri bostad och vedbrand.

Det kanske bäst inredda af de för män och kvinnor gemensamma fängelserna i vårt land är Stockholms läns nya fängelse (vid Östermalmsgatan i Stockholm). Där äro alla kvinnocellerna — 70 till antalet — i tre våningar öfver hvarandra belägna i en särskild del af byggnaden och fullkomligt afskilda från männens flygel genom en förstuga, försedd med tunga skjutdörrar af järn å ömse sidor, så att ej ett ljud kan tränga från den ena afdelningen till den andra.

*) År 1899 t. ex. intogos på rikets straffanstalter som nykomna blott 2,044 kvinnor mot 21,300 män.

Allting därinne gör ett ljusst, rent och fridfullt intryck, som redan det, tycker man, borde verka lugnande och välgörande på ett fridlöst sinne.

Kvinnorna förvaras här, liksom i öfriga läns- och kronocell-fängelser, dag och natt i ensam cell (först när de för aftjänande af en strafftid på mer än 4 år flyttas till Göteborgs centralfängelse, få de om dagarna arbeta gemensamt) och sysselsättas i ensamheten med trikåarbete äfvensom med läsning. Hvarje fängelse äger nämligen en rikhaltig och välvald samling böcker, hvilka alltid röna stor efterfrågan och ofta visa sig utöfva ett särdeles godt inflytande på fångarna. Många straffade utgå också ur fängelserna kunnigare, bättre och med mera kraft att möta livets svårigheter än då de där ingingo.

Bittrare än själfva strafftiden blir dock ofta för dem tillvaron efter deras frigifning. De *vilja* bättra sig, de *vilja* lefva hederligt, men de mötas af de flesta med misstro och förakt, och svårigheten att få något arbete leder dem snart in i nya frestelser. Fångvårds- och skyddsöreningarna göra allt för att skaffa dem anställningar, men här är det först och sist allmänheten som bör medverka. Detta är ett arbete, hvori alla kunna taga del, äfven om det annars ej står enhvar till buds att göra något för dessa samhällets olycksbarn.

Här om någonsin gäller det dock att komma med ett kärleksfullt och ej ett dömande sinne; och endast *den* har utsikt att lyckas i sin verksamhet bland dessa olyckliga, hvilken går dem till mötes med den fasta öfvertygelsen, att de *kunna* räddas, att det äfven hos den mest förhärdade bland dem finnes en gnista godt kvar och att detta goda en gång *kan* och *skall* besegra det onda.

Charlotte Björnstjerna

Där hemma.

Det borde ha varit glädt och muntert, men det var kväfvande grått. Det borde ha varit ett vingtag »over de høje fjælde», men det blef till den styggaste fångenskap. Här var så trångt midt i det stora. Och Magna törstade efter hemluft. Det steg upp inom henne något liknande hat emot allt detta, som stängde inne och gärdade kring, som skymde himlens blå och gömde bort solen.

de hittat för längesedan. Stararna voro redan komna. Det var så varmt nu, att det var nästan sommar. Allihop längtade mycket efter att Magna skulle komma hem snart. Gunnar skickade en hälsning, som han själf hade gjort, det var streck och krumelurer på en papperslapp och skulle föreställa ett bref.

Magna kysste ömt denna dyrbarhet, stödde armbågarna mot bordet och stirrade ut genom fönstret. Vårstämning kom smygande öfver henne långt bort ifrån. Hon kände doften af knoppande björkar...

Tänk, att en gång få springa omkring i den hagen igen och bryta löf och plocka blommor. Undras om hennes björk vid ån är lika vacker, som den brukar vara om våren? Och om bofinkparet kommit tillbaka till sitt bo i dess topp? Snart äro väl alla ängar och marker fullströdda med hvitsippor. Och så kommer hela blomsterregnet öfverflödande, gifmildt. Hon får inte se i år när fruktträden stå i blom.

Men en vacker sommardag om länge, länge, skall dock tåget brusa i väg med henne mot hemmet. Kanske kommer någon af bröderna eller far själf och möter henne vid stationen med Svarten och trillan. Och så bär det af hemåt i rask fart. Hon ser framför sig vägens alla krökar, hon känner till hvarenda backe. Barbenta ungar med ljusa luggar komma springande ur de små grå och röda stugorna vid vägkanten för att öppna grindarna. Och så kommer man till raststället vid sjön, där Svarten får sina brödbitar. Så är det ännu ett par backar och ännu en skog och ännu några åkrar och ängar att fara förbi. Så dunka hästhofvarna gladt och muntert öfver å-bron, så svänger man in i allén och så är man framme, hemma... Där ligger det hvita huset, inbäddadt mellan lindar och fruktträd. Magna hör rop och välkomsthälsningar af älskade röster... Å, att äntligen vara hemma igen! Att få krypa ned om kvällen i sin egen säng och somna fri från maran... Hemma, det är den lugna vrån, det trygga nästet, den trofasta famnen, det är smekningarna och förståelsen. Och det är den blå himlen, de gröna skogarna, fågeljublet, de vida vidderna och solskenet ute och inne...

Men stora hus, höga murar stodo ännu som obevekliga vakter rundt omkring henne. Allt, allting var grått och inte grönt. Magna lutade hufvudet mot bordet och grät... Hvad nyttade henne allt detta till... Om hon bara finge vara hemma, skulle hon gärna stå

vid spisen... Den allra minsta lilla vrå därhemma är stor nog för den som längtat sig sjuk...

Plötsligt ljödo de muntra tonerna från ett positiv. Magna gick till fönstret och såg ned på gården. Han såg så glad och lustig ut, den mörke italienaren, och tonerna kommo dansande med glimmer och glam.

Magna virade in en tjugufemöring i en papperslapp och kastade ned.

En glädjeglimt snuddade med ens vid henne. Det var likväl vår och snart skulle sommaren komma. Där hemma stod skogen i knopp.

Eugenie Beskow.

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundet och det Sjunde allmänna flickskolemötet. Till det stora flickskolemöte som ägt rum i Stockholm den 1—13 juni hade Fredrika-Bremer-Förbundet utfärdat inbjudning till ett samkväm den 12 juni kl. 7 e. m. i Högre lärarinneseminariets lokal, hvilken välvilligt af seminariets styrelse ställts till Förbundets förfogande. I de medblommor prydda rummen infann sig under aftonens lopp en stor skara af mötets deltagare, uppgående till närmare 400 personer, hvilka, sedan de mottagits af Förbundets styrelse, samlades så långt utrymmet medgaf i den som salong ordnade solennitetssalen, där gästerna hälsades välkomna af Förbundets vice ordf. fru Montelius i några varma ord, hvari framhölls gemenskapen i Fredrika-Bremer-Förbundets och skolans intressen. Därpå höll fröken Lotten Dahlgren ett kortare föredrag om Förbundets verksamhet och mål. Efter att ha berört den svenska kvinnorörelsens allmänna drag och ledande personligheter, hvarvid Fredrika Bremer intog det förnämsta rummet, och dessas sammanhang med Förbundets historia, tecknades i största sammandrag, dels Förbundets uppkomst och första skåde, dels hvad detsamma under årens lopp uträttat. Efter att ha meddelat några detaljer rörande Förbundets verksamhet och resultatet af densamma, utvecklade tal. några af de synpunkter, hvilka voro att beakta med afseende på förbundsarbetet, de svårigheter och erfarenheter som tiden och ändrade förhållanden medfört, samt inlade några förhoppningsfulla ord rörande framtiden. Föredraget slutade med ett påpekande af Fredrika Bremers 100-års-minne samt med utalandet af den förtröstan, att vi nu hunnit ett steg närmare idealet af den fria kvinna, hvarom denna märkliga banbryterska siat — och, menade tal., »det vore väl ej för mycket sagdt, att det förbund, som bar Fredrika Bremers namn, bidragit att föra den svenska kvinnan fram mot detta mål».

På föredraget följde ett mycket lifligt samkväm, hvarvid åtskilliga fosterländska sånger, afsjungna unisont, klingade förträffligt i seminariets öppna hall och bidrog att öka den glada stämningen. Sedan några enkla

förfriskningar intagits, uttrycktes gästernas tack dels af fröken Anna Wijkander från Göteborg, dels af prof. J. A. Lundell från Uppsala, hvilka å Sjunde allmänna flickskolemötets vägnar uttryckte dess erkänsla för Förbundets gästfrihet och sympati med dess sträfvanden.

*

Fredrika-Bremer-Förbundets val af funktionärer och komité-medlemmar ägde rum på styrelsens sammanträde den 30 sistlidne maj. Därvid återvaldes de förutvarande, med undantag däraf, att fröken Dahlgren ingick som ny ord. medlem i förvaltningsutskottet och fröken Silow som suppleant.

Till medlemmar af *komitén för lagfrågor* utsågos: redaktionssekreteraren G. Aldén, fru G. af Klintberg, revisionssekreteraren C. Lindhagen, fru B. Nordenson, härads höfding P. Rabe, fil. lic. fröken A. Skoglund och fru A. Tamm född Bergendahl.

*

Stipendiefondernas kapital uppgick vid 1900 års slut till kr. 245,897. 75. Fonderna började bildas år 1888. Lifräntor utgå t. v. från 55,150 kr. för att i en framtid utgå som yrkes- och studiestipendier. Sedan fonderna bildades hafva 20,650 kr. utbetalts i stipendier.

*

Med anledning af den kommunala rösträttens utsträckande till Norges kvinnor har Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse afsändt en lyckönskningsskrifvelse till styrelsen för Norsk Kvindeforening.

*

Handarbetets vänners årsmöte ägde rum den 17 maj kl. 7 e. m. under v. ordföranden fru Elise Odelbergs ordförandeskap.

De personer af styrelsen, som voro i tur att afgå, återvaldes med undantag af fröken K. Cardon, som undanbedt sig återval.

Sophie Adlersparres pris, som af föreningen utdelas »till den kvinna vare sig inom eller utom föreningen, som genom sitt arbete särdeles främjat svensk textilkonst,» tillerkändes detta år fru Cilluf Olsson från Skåne såsom ett uttryck af föreningens erkännande af hennes förtjänstfulla arbete på konstväfnadens område.

Af årsberättelsen, som upplästes, framgick, att föreningens ordförande, fru Anna Wallenberg, född von Sydow vid världsutställningen i Paris utnämns till Officier de l'Instruction publique och direktisen fröken A. Branting till Officier d'Académie.

Föreningen har under året i aflöningar och arbetslöner utgifvit en summa af 56,809 kr. 47 öre.

Skolorna, under ledning af fröknarna S. Gisberg, A. Bäckman och A. M. Hamilton, hafva haft att glädja sig åt ett större elevantal än något föregående år, nämligen 212 elever. De flesta voro från landsorten, men somliga från Amerika, Frankrike, England, Tyskland, Danmark, Finland och Östersjöprovinserna.

Styrelsen beviljades decharge.

Med utlandet står föreningen, särdeles efter utställningen i Paris, i liflig förbindelse. Senast har regeringen i Posen på uppmaning af direk-

tionen för Gewerbe und Haushaltungs-Schule anslagit en större summa till inköp af en hel del textilföremål från föreningen Handarbetets vänner.

*

F. V. O. vårsammanträde ägde rum å föreningens centralbyrå måndagen den 13 maj. Vid detta sammanträde förekommo inga andra ärenden än val af styrelse och revisorer. I tur att afgå ur styrelsen voro i år öfverståhållaren frih. Tamm och fru Montelius, hvilka båda återvaldes.

Fru Anna Wallenberg hade därjämte afsagt sig återval, emedan hennes tid var så strängt upptagen, att hon ofta måste vara frånvarande vid sammanträden, och för den tid som för henne återstod invaldes i hennes ställe suppleanten fru Coraly Zethräus. De suppleanter, som voro i tur att afgå, voro frih. Lagerfelt och grosshandlare Ramstedt, hvilka båda återvaldes. Nyvald efter fru Zethräus blef fru professorskan M. L. Berg. Till revisorer utsågos: kansliråden Lindeberg och Silfversvärd; till revisors-suppleant grosshandlaren Herman Lamm.

Den nyvalda styrelsen sammanträdde omedelbart efter årsmötet för att välja befattningshafvande för det kommande arbetsåret, som börjar den 1 juli. Öfverståhållaren är fortfarande ordförande, grefve Oxenstierna sekreterare och direktör Tamm kassaförvaltare.

Fredrika-Bremer-Förbundets berättelse

för år 1900,

det sextonde året af dess verksamhet.

Fredrika-Bremer-Förbundet har under det förflutna året, liksom under de föregående, utöfvat sin verksamhet i enlighet med de grundsatser, som i dess program och stadgar angifvas.

Förbundets medlemsantal har något ökat; detsamma utgjorde vid 1900 års slut 1,578 mot 1,566 vid årets början. Af dessa voro 324 ständiga och 1,254 årligt betalande medlemmar.

Förbundets angelägenheter hafva stått under ledning af dels förbundsstyrelsen, dels specialstyrelser och komitéer. Redogörelse för de resp. styrelsernas och komitéernas verksamhet följer här nedan.

Styrelsens *ordinarie medlemmar* hafva under år 1900 varit:

Styrelse.

Fröken L. Dahlgren, fröken L. Engström, fru T. Gylden, riksantikvariern H. Hildebrand, fröken G. Hjelmmerus, fru A. Höjer, fru A. Montelius, förste hofmarskalken O. Printzsköld, professor P. G. Rosén, fröken S. Ulrich, fröken C. Wahrolin samt fru S. Whitlock;

och dess *suppleanter*: fröken G. Adelborg, byråchefen V. Almqvist, fröken S. Björklund, fru L. Dyrssen, fru J. Jolin, fru G. af Klintberg, fröken A. Lagerberg, fröken S. Leijonhufvud, revisionssekreteraren C. Lindhagen, fröken M. Silow, doktor H. Toll samt fröken H. Widmark.

Revisorer hafva varit: fröken A. Rossander, doktor W. Svedbom och expeditionschefen A. Wall; samt *revisorssuppleanter*: fröken A. Lindhagen, fru S. Wising och revisionssekreteraren W. Uppström.

Förvaltningsutskottet, som årligen utses af styrelsen, har under 1900 utgjorts af *ordinarie medlemmar*: riksantikvariern H. Hildebrand, fröken G. Hjelmmerus, fru A. Montelius, fröken C. Wahrolin och

fru S. Whitlock samt *suppleanter*: fröken L. Engström, fru A. Höjer och fröken S. Ulrich.

Som förbundets *ordförande* har riksantikvarien H. Hildebrand fungerat, som *vice ordförande* fru A. Montelius, som *sekreterare* fröken S. Ulrich och som *kassaförvaltare* fröken C. Wahrolin.

* * *

Förbundet har under året deltagit i världsutställningen i Paris och var därvid representeradt medelst en tafla, som grafiskt åskådliggjorde dels den svenska kvinnans ställning på olika områden och dels förbundets verksamhet. Öfverst på den pryddigt textade taflan lästes orden: »L'union Fredrika Bremer, Stockholm. Fondée en 1884 sur l'initiative de M:me la Baronne S. Adlersparre. Pour servir les intérêts de la femme.» Taflans öfre del upptogs af en kronologiskt ordnad öfversikt af kvinnans ställning inför lagen, hennes tillträde till olika arbetsområden och bildningsanstalter m. m. och åtföljdes af tabeller, utvisande hennes medellifslängd samt brottslighetsfrekvensen bland Sveriges kvinnor under 30-årsperioden 1866—1895. Båda dessa skematiska framställningar visade glädjande resultat, i det att den svenska kvinnans medellifslängd står framom öfriga länders (jämförelsen omfattande Norge, Danmark, England, Belgien, Nederländerna, Finland och Frankrike) och brottslighetsfrekvensen sjunkit betydligt, nämligen i medeltal från 176 på en million kvinnor åren 1866—1870 till 110 på en million kvinnor åren 1891—1895. I koncis och öfverskådlig form följde härefter en öfversikt af Fredrika-Bremer-Förbundets förnämligaste verksamhetsområden. Förutom Frankrike var det endast Sverige, som hade någon slags statistisk utställning öfver hithörande frågor, och förbundet vann också erkännandet att blifva prisbelönadt med silfvermedalj.

Med understöd af Lorénska stiftelsen har förbundet föranstaltat om insamlande af primära uppgifter rörande kvinnliga kontors- och butikbiträdens i Stockholm arbets- och löneförhållanden. Undersökningen har bedrifvits så, att en lämplig person utsetts att söka å de för ändamålet upprättade frågoformulären, så väl från arbetsgifvare som arbetstagare, inhämta upplysningar angående aflöningar, arbetstid, arbetslokal m. m. På grund af brist på sammanlutning inom de olika arbetsgrenarna, äfvensom på grund af en understundom visad obenägenhet att lämna exakta uppgifter, har det

samlade materialet ej blifvit så rikt som önskvärdt vore, men det torde i alla fall, då det hunnit bearbetas, komma att erbjuda många synpunkter af vikt och intresse, som, behörigen beaktade, kunna leda till att den arbetande kvinnans ställning småningom förbättras. Arbetet har stått under ledning af fruarna Montelius och Höjer i samråd med doktor J. Leffler, vår främsta auktoritet inom denna gren af statistiken och uppgifterna hafva insamlats af fröken Anna Ström.

Till upphjälpande af förbundets ekonomi och särskildt med anledning af en sedan flera år öfverbalanserad brist, beslöt styrelsen att söka få till stånd en föreläsningsserie. Tack vare ett välvilligt tillmötesgående af flera af våra främsta föreläsare, lyckades planen särdeles väl, och den 29 oktober egde den första föreläsningen rum, hålles af professor O. Montelius öfver ämnet »Kvinnan i Norden för 1,000 år sedan». Föreläsningarna återkommo sedan hvarje måndag; den andra i ordningen öfver Erik Gustaf Geijer hade professor S. J. Boëthius benäget åtagit sig och förekom därvid dessutom ett vackert musikprogram, i det att fru D. Möller och herr O. Lejdström tolkade flera af Geijers sånger; den tredje föreläsningen hölls af förbundets ordförande, riksantikvariern Hildebrand, öfver ämnet »Saga och Historia»; för den fjärde aftonen hade förbundet förmånen att få ett föredrag om Camilla Collett af den norska kvinnotidskriften Nyländes framstående redaktris, fröken G. Krog; den femte föreläsningen handlade om »Lifvet i Vadstena kloster» och hölls af professor H. Schück, och slutligen bjöds den sjätte aftonen på ett af fröken H. Widmark sammansatt, af musikaliska och dramatiska prestationer utfyllt program, hvarmed föreläsningsserien fästligt afslutades. Afsikten med dess anordnande blef lyckligt vunnen, i det att en nettobehållning af kr. 2,180:41 därigenom tillfördes förbundets kassa.

Sedan den öfver så godt som hela den civiliserade världen utgrenade föreningen »International Council of Women» fattat beslut, att en gemensam upplysningsbyrå borde finnas rörande kvinnoarbetet inom sociala och filantropiska fält och till ett dylikt centrum utvalt den i London verksamma föreningen »Women's Institute», anhöll nyssnämnda förening hos Svenska Kvinnornas Nationalförbund om dess anslutning. Styrelsen för Nationalförbundet, hvartill som bekant äfven Fredrika-Bremer-Förbundet räknar sig, ansåg däremot, att då en byrå, ordnad på så sätt, som ansågs önskvärdt, redan existerade, borde denna byrå lämpligast kunna uppfylla betingelserna för den gemenskap till ömsesidig nytta, som afsågs med anslutningen och hemställde därför, att Fredrika-Bremer-Förbundet skulle blifva

den förening, som hos Women's Institute representerade Sverige. Till denna framställning har förbundets styrelse lämnat sitt bifall.

Med andra utländska föreningar har förbundet desslikes stått i förbindelse; inbjudning har mottagits om deltagande i åtskilliga kongresser, men förbundet har af brist på medel icke kunnat låta representera sig därvid. Till den mångåriga ledarinnan af det tyska arbetet för kvinnans vidgade rättigheter, fru Lina Morgenstern, afsände förbundet ett hyllningstelegram på hennes 70-åriga födelsedag.

Äfven under det gångna året har förbundet sökt verksamt motarbeta de faror, hvilka unga flickor utsätta sig för, då de, utan all kännedom om de förhållanden, hvori de kunna råka, antaga platser i utlandet på grund af vilseledande annonser eller osanna förespeglingar af för sådana ändamål utsända agenter. Särskildt med anledning af en beramad s. k. skönhetstäflan i förbindelse med en utställning vid Earl's Court i London har förbundet kraftigt uppträdt samt lyckats förhindra, att någon nämnvärd anslutning från svenskt håll ägde rum i den förevisning af unga flickor i nationaldräkter, som sedermera annonserades som surrogat för skönhetstäfvingen, hvilken måste inställas på grund af de engelska kvinno-föreningarnas ingripande. Förbundet har härvidlag arbetat så, att sedan alla nödiga upplysningar i frågan anskaffats, varningar införts i tidningarna och de unga flickorna uppmanats, att innan de antoge plats i utlandet, först meddela sig med Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, där de fått upplysning om rätta innebörden af utlofvade förmåner m. m. Har det däremot varit platser, i fråga om hvilka man ej hade anledning till misstro, har förbundet kunnat hjälpa de oerfarna genom att sätta sig i förbindelse med utländska föreningar till unga kvinnors skydd och begära deras stöd och ledning för svenskorna vid deras framkomst till främmande land.

Förbundet har som vanligt äfven under det gångna året verkat för kvinnans deltagande i det kommunala lifvet genom användande af de rättigheter lagen härutinnan tillerkänt henne, äfvensom för kvinnors inväljande i skolråd och fattigvårdsstyrelse.

Det Whitlockska stipendiet, som af förbundets styrelse årligen utdelas, har under det föregående året uppburits af fil. kandidaten, fröken Ellida Andersson.

Gåfvor.

De till förbundet under året öfverlämnade pänningegåfvorna utgöra tillsammans en summa af kronor 2,324:50, på följande sätt fördelade:

Grundplåt till fond att användas enligt gåfvobrefvets

bestämmelser.	kr. 100: —
Tidskriften Dagny.....	» 100: —
Förbundets allmänna kassa (gåfvor och öfverbetalningar) »	2,124: 50
Summa kr.	2,324: 50

För de gåfvor, hvilka lämnats till förbundets stipendiefonder, redovisas i denna afdelnings berättelse.

Liksom under föregående år, har ur Förbundets fonder medel lämnats såsom lån till kvinnor, som för framtida försörjning utbilda sig genom studier, eller ock såsom förlagslån. Summan af ur Förbundets fonder utlämnade sådana lån uppgick vid 1900 års slut till kr. 7,712: 49. Fem nya lån, tillsammans utgörande kr. 4,300: — hafva under året utlämnats. Å äldre lån har, å andra sidan, ett belopp af kr. 3,315: 41 inbetalts.

Utlämnande
af lån.

Redogörelse för stipendiefonderna och sjukkassans fonder, hvilka bokföras särskildt, följa i Bil. II, III.

På skilda platser i landsorten ha 44 ombud verkat i Förbundets intressen. Deras namn återfinnas i Bil. I.

* * *

Förbundets byrå har fortfarande föreståtts af fröken G. Adelsborg, den allmänna platsförmedlingen af fröken Th. Geijer, som till biträde haft fröken E. Rosén, platsförmedlingen inom sjukvården af fröken U. Hammarsköld och kassan af fröken I. von Plomgren. Byrån har äfven fått påräkna frivilliga arbetskrafter, hvilket varit särdeles välkommet då göromålens mängd kräft en tillökning i personalen.

Byrån.

Förbundets jurist har en gång i veckan haft mottagning på byrån för att åt kvinnor — såväl förbundsmedlemmar som utomstående — lämna råd och upplysningar i juridiska och ekonomiska angelägenheter samt har äfven skriftligen besvarat inkomna förfrågningar i samma ämnen.

Till byråns hufvuduppgifter hör besvarandet af frågor, som framställas angående *lärokurser och arbetsområden* samt förhållanden, som på ett eller annat sätt sammanhånga med kvinnans ställning i samhället. För att motsvara anspråk, som i sådant afseende ställas på densamma, samlar och ordnar byrån rapporter, statistiker, prospekt m. m., som beröra kvinnans ställning i Sverige och i andra länder. Såväl af enskilda som af myndigheter anlitas denna afdel-

ning af byrån årligen i hög grad. Äfvenledes lägger byrån sig vinning om, att skaffa sig kännedom om alla arbetsfält, som stå öppna för kvinnan och att verka för nya sådana, lämpade för hennes natur och begåfning samt söker alltid, att för den unga kvinnan framhålla nödvändigheten af, att genom verkliga kunskaper och gedigen utbildning söka grundlägga en tryggad och gagnande existens.

Till byrån inkomna förfrågningar hafva bl. a. omfattat: inträdesfordringar till Post- och Telegrafverken, Gymnastiska centralinstitutet, till seminarier och skolor, angående utbildning till olika yrken, angående sjukvårdskurser, trädgårdskurser, slöjdkurser, hushållskurser, angående pensions- och sjukkassor, försäkringsanstalter, lärarinnehem och platsanskaffningsbyråer utomlands, m. m.

Äfven från utlandet inkomma ofta förfrågningar rörande den svenska kvinnans sociala ställning, angående hennes rätt till examinas afläggande m. fl. frågor, som stå i samband med förbundets program.

Platsförmedlingen utvisar följande resultat:

Antalet inskrifna arbetsgifvare.....	490
» » arbetsökande.....	524

Sammanlagda beloppet af årslöner för de genom byrån förmedlade fasta platserna uppgår till omkring 49,000 kr. Platsförmedlingen har som vanligt omfattat dels fasta platser för lärarinnor, föreståndarinnor, värdinnor och biträden i hem samt platser å kontor och i handel m. m., dels tillfälligt arbete såsom lektioner o. dyl. Högsta lönen har varit för kontorsarbete 1,500 kr. i ett för allt och för plats i familj 1,000 kr. samt fritt vivre.

Arbetsgifvarnas antal har under året något understigit de arbetsökandes, utom på afdelningen för lärarinnor, där ett motsatt förhållande ägt rum. År från år har bristen på kvinnliga lärarkrafter gjort sig mera kännbar, och det är f. n. svårt, ja ofta omöjligt, att anskaffa lärarinnor äfven för verkligt goda platser. Orsaken härtill torde delvis kunna sökas däri, att lärarinnekallet numera ej utgör det enda arbetsområdet för den bildade kvinnan; en del andra erbjuda större förmåner. Därtill kommer, att allt flera skolor uppstå, ej blott i städerna utan äfven å mindre orter, såsom köpingar, större stationssamhällen o. d., hvarigenom efterfrågan på lärarinnor i betydlig grad stegras. Det antal lärarinnor, som utbildas vid Högre Lärarinneseminarier är otillräckligt för alla dessa skolor, som därför måste använda en del lärarinnor utan egentlig pedagogisk utbildning, hvilka förr endast varit hänvisade till platser i familj. Ehuru relativt lågt aflönade äro skolplatserna dock, såsom betryg-

gande för framtiden, mer eftersökta än t. o. m. högt aflönade platser i familj. Vid tillsättande af dessa senare platser tillkommer äfven den svårigheten, att en mångsidig utbildning med specialkunskaper i alla ämnen samt äfven, i de flesta fall, insikt i musik, erfordras. Bristen på lärarkrafter gör, att familjer ofta få nöja sig med lärarinnor, hvilka ej äro tillräckligt kvalificerade för sina platser.

I afsikt att för hemmen och skolans lägre klasser afhjälpa denna lärarinnebrist ha under de senare åren flera privata seminarier öppnats. Ehuru man gifvetvis ännu ej hunnit erfara någon egentlig verkan häraf, torde den dock framdeles komma att visa sig, dels genom ökad tillgång på goda lärarinnor och dels genom förbättrade löneförhållanden till följd af den pedagogiska utbildningen.

Afdelningen för *anskaffande af sjuksköterskor* har i 191 fall förmedlat sjuksköterskas anställning för längre eller kortare tid. Åtta sjuksköterskor hafva erhållit fasta platser vid sjukhus och sjukstugor och som församlingssköterskor. Sammanlagda beloppet af årslöner för de sålunda förmedlade fasta platserna uppgår till omkr. 3,600 kr.

* * *

Bokkomitén har under föregående år haft sin verksamhet hufvudsakligen riktad på uppgiften att granska den under året utkommande barn- och ungdomslitteraturen. Komitén anordnade på vanligt sätt en utställning af de barn- och ungdomsböcker, hvilka utkommo till julen; äfven förut utkomna värdefulla böcker medtogos.

Bokkomitén.

Utställningen ägde rum å Fredrika-Bremer-Förbundets lokal veckan före jul och var äfven tillgänglig ett par dagar efter helgdagarna för erhållande af anvisning och råd vid möjligt ombyte af böcker i boklådorna. Denna utställning var ännu talrikare besökt än de föregående årens och uttryckte allmänheten sin belåtenhet med dess syfte och anordningar. Bokkomitén begagnar härmed tillfället att till herrar förläggare uttrycka sin tacksamhet för deras frikostighet, samt för det intresse och tillmötesgående de visat komiténs arbete genom insändandet af böcker till granskning, särskildt vid jultiden.

Komiténs medlemmar hafva under året varit: fröken L. Engström, ordförande, fruarna H. Anderson och B. Sondén, fröknarna G. Hjelmmerus, A. Lagerberg, E. Whitlock samt M. Sundbärg, hvilken senare valdes efter fru A. Säve, som lämnat komitén. Fröknarna S. Leijonhufvud och A. M. Roos hafva medverkat som adjungerade medlemmar.

* * *

Tidskriften
Dagny.

Den tredje årgången af den nya följd, hvori Dagny år 1898 ingick, har med det gångna året afslutats. Någon förändring i tidskriftens utgifningsplan har icke förekommit, utan har densamma efter samma program sökt att fullfölja sin uppgift, att verka för kvinnofrågans lugna och följdriktiga lösning. Af innehållet torde det ock framgå i hvilken mån tidskriften uppfyllt detta sitt ändamål. Så har Dagny i flera artiklar uttalat sig i den af förbundet upptagna frågan om »kvinnans politiska rösträtt», äfvenså i de på dagordningen stående frågorna om »arbetareskyddslagstiftningen för kvinnor» och den »kroppsarbetande kvinnans ställning». I ämnen som behandla kvinnan inom olika arbetsområden, offentliga befattningar samt den kvinliga yrkesidkaren har tidskriften innehållit talrika belysande artiklar. För öfrigt har ej saknats uppsatser i etiska frågor, särskildt med anledning af vissa litterära företeelser, hvarförutom lämnats åtskilliga meddelanden, dels angående dagshändelser, såsom kongresser, skolmöten o. s. v., dels berättelser från in- och utlandets sociala arbetsfält, förnämligast hvad som angår kvinnorörelsen. Resebref, kulturskildringar, stämningsstycken, skisser, poem och smärre uppsatser af blandadt innehåll ha talrikt förekommit, äfven litteraturanmälningar, så väl kortare sådana som längre litterära utredningar. — Inom den biografiska afdelningen må framför allt nämnas den minnesteckning, som Dagny under denna årgång haft den sorgliga plikten att offentliggöra öfver fil. doktor Ellen Fries, hvilkens bortgång med skäl kan betraktas som en oersättlig förlust inom Sveriges kvinnovärld.

Bland de författare som medverkat till fyllandet af tidskriftens spalter må, utom redaktions- och förbundsmedlemmarna, nämnas följande: Elin Ameen, M. Anholm, Eugenie Beskow, Charlotte Björnstjerna, S. J. Boëthius, Cecilia Bååth-Holmberg, Maria Cederschiöld, Maria Durling, Nils Erdmann, Cécile Gohl, Gerda Meyerson, Charl. Nerman, Maria Rieck-Müller, Hans Vik, m. fl.

* * *

Komitén för
lagfrågor.

Vid sammanträdet den 19 maj 1900 beslöt komitén för lagfrågor hos Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse göra framställning därom, att styrelsen måtte anordna en pristäflan med utfästade af ett pris å 300 kronor för den bästa, prisvärdig befunna skrift öfver ämnet: *Betydelsen af den gifta kvinnans myndighet för henne själf och för samhället*. Sedan styrelsen med anledning af denna framställning ut-

färdat inbjudan till en sådan pristäflan, inlämnades under den för täflingen utsatta tiden till styrelsen fyra täflingsskrifter. Komitén, hvilken på uppdrag af styrelsen granskat dessa skrifter, har icke funnit någon af dem kunna ifrågakomma till erhållande af pris.

Af kassaförvaltarens rapport framgår, att komiténs tillgångar vid 1900 års slut uppgingo till kr. 1,343: 25.

Komitén har under året haft följande sammansättning: revisionssekreteraren C. Lindhagen, greve H. Hamilton, häradshöfding P. G. Rabe, fru B. Nordenson, fru G. af Klintberg och fröken S. Björklund.

* * *

Samkvämskomitén har under det förflutna året ej varit i tillfälle att anordna mer än ett samkväm, som ägde rum tisdagen den 17 april i K. F. U. M:s lilla sal, och till hvilket allmänheten ägde tillträde. Den talrikt besökta sammankomsten inleddes af Förbundets ordförande, riksantikvarien Hildebrand, med ett sympatiskt minnestal öfver fil. dr. Ellen Fries. Fröken Gertrud Adelborg höll därefter ett med stort intresse åhördt föredrag öfver ämnet »Några synpunkter rörande kvinnofrågans betydelse», däri hon på ett öfvertygande sätt påvisade huru denna viktiga fråga jämnt och lugnt utvecklats sig och fortskridit i Sverige och i hvilken verkligt stor tacksamhetsskuld alla kvinnor stå till de ädla banbryterskorna för kvinnorörelsen.

Samkväms-
komitén.

På grund af den af Förbundet under hösten anordnade föreläsningsserien, ansåg komitén sig ej då böra arrangera något samkväm.

Medlemmar i samkvämskomitén under år 1900 hafva varit: fröken Gertrud Adelborg, ordförande, fru Julia Jolin, fröknarna Gerda Cederblom, Astrid Cleve, Edith Strengell och Anna Ulrich.

* * *

Redogörelser för *sjukkassans*, *stipendiekomiténs* och *dräkthereformföreningens* verksamhet återfinnas i Bil. II, III, IV.

Fredrika-Bremer-Förbundets ombud 1900.

Abenius, Mathilda, fröken, Vesterås.
Andersson, Anna, f. Bergenstråle, fru, Vexjö.
Arwedson, Ada, fröken, Linköping.
Bergstedt, Amanda, fröken, Arboga.
Boström, Sophie, fru, Nyköping.
Brandberg, Anna, fru, Landskrona.
Broberg, M., fru, Filipstad.
Burman, Hulda, fröken, Luleå.
Ekenstierna, Fanny, fröken, Mariefred.
von Essen, Charlotte, fröken, Örebro.
Fischerström, Anna, fröken, Karlskrona.
Florén, Andriette, fru, Mariestad.
Grape, Augusta, fru, Umeå.
Jeanson, Ellen, fröken, Lidköping.
Kihlberg, Liva, fru, Söderhamn.
Larsson, Elise, fröken, Motala.
Liljebäck, Jenny, fru, Haparanda.
Lindskog, Anna, fru, Venersborg.
Martin, Eva, fröken, Södertälje.
Mauritzon, Anna, fröken, Vadstena.
Munthe, Maria, fröken, Ystad.
Nordenfeldt, Maria, fröken, Göteborg.
Osterman, Marianne, fröken, Lund.
Palm, Julia, fröken, Varberg.
Petrén, Siri, fru, Malmö.
Pihl, Aurore, fröken, Norrköping.
Poignant, Georgine, fru, Visby.
Renborg, Alma, fröken, Östersund.
Rundgren, Charlotte, fru, Karlstad.
Ryding, Karin, fru, Venersborg.
af Sandeberg, Frida, fröken, Sundsvall.
Scherdin, Alma, fröken, Kristinehamn.
Sjöberg, Hanna, fröken, Falkenberg.
Sjöcrona, Helena, fröken, Helsingborg.
Sundholm, Ebba, fröken, Hudiksvall.
von Sydow, Ellen, fröken, Halmstad.

Thorburn, Vivi, fru, Uddevalla.
 Trotzig, Hilda, fru, Hedemora.
 Trybom, Ellen, fröken, Skara.
 Trägårdh, Göthilda, fröken, Skellefteå.
 Uggla, Sophie, fröken, Borås.
 Unger, Hedvig, fru, Hitorp, Nora.
 Versteegh, Inez, fru, Hernösand.
 Åkerblom, Emelie, fru, Falun.

Bil. II.

**Styrelsens för Fredrika-Bremer-Förbundets sjuk-kassa
årsberättelse till årsmötet 1901.**

Sjuk-kassans verksamhet har under år 1900, det 14:de året sedan kassans början, fortgått och utvecklats på sätt följande siffror utvisa:

Delegarnas antal, som vid 1899 års utgång var 270, hade vid slutet af 1900 höjts till 272. Af kassans medlemmar hafva under året tillkommit 9 och afgått 7, däraf 2 afidit.

Under året har utdelats såsom sjukhjälp till 59 personer för tillsammans 2624 sjukdagar ett sammanlagdt belopp af kr. 3,533: 25 (mot kr. 4,122 förlidet år).

	Medlemmarnas antal.	Sjukhjälp.
År 1887	97	kr. 159: —
» 1888	136	» 694: 50
» 1889	153	» 1,524: 50
» 1890	188	» 1,444: —
» 1891	199	» 1,864: 50
» 1892	208	» 3,477: 50
» 1893	214	» 2,565: —
» 1894	238	» 3,003: 75
» 1895	237	» 3,230: 25
» 1896	246	» 2,712: 75
» 1897	250	» 2,685: 75
» 1898	263	» 3,646: 50
» 1899	270	» 4,122: —
» 1900	272	» 3,533: 25

För kassans kapitalställning, utgifter och inkomster redovisas i kassaförvaltarens rapport.

Kassans expedition har hållits öppen i Fredrika-Bremer-Förbundets lokal en gång i veckan, hvarjämte anmälningar mottagits å denna lokal kl. 11—4 alla dagar.

I afseende på inträde i kassan gäller fortfarande:

Att kvinnor, tillhörande de kategorier, för hvilka kassan närmast varit afsedd, utan vidare vinna inträde under förutsättning af rent läkarebetyg;

Att för inträdessökande med kvalificerad läkarebetyg afgörandet ligger hos de tre läkare, som tillhöra styrelsen; samt att i öfriga fall styrelsen i sin helhet beslutar.

Ur räkenskaperna anföres följande:

Vid 1900 års utgång utgjorde Sjuk-kassans

Tillgångar.

Fordran i Stockholms Enskilda Bank å upp- och afskrifning	103: 98
1 obligation i Helsingborgs—Hessleholms järnväg.....	1,000: —
Fordran mot säkerhet af inteckning i huset 4 Lilljansplan	5,000: —
Dito af inteckning i huset 31 Vestmannagatan	5,000: —
Fordran i Bankaktiebolaget Stockholm—Öfre Norrland å hushållräkning	2,061: 44
D:o i Nordiska Kreditbanken å sparkasseräkning	2,632: 55
D:o i Göteborgs Ensk. bank å d:o	941: 07
Kontant i kassan	24: 73
Summa kr.	16,763: 77

Skulder.

Fonder: Försäkringsfonden... ..	13,064: —
Donationsfonden	3,000: —
Reservfonden	699: 77
Summa kr.	16,763: 77

Samtliga fonders belopp uppgick vid utgången af 1899 till kr..... 15,765: 36

Fondernas förstärkning, som följaktligen uppgår till kr. 998: 41

har uppkommit på grund af följande förhållanden mellan inkomst och utgift:

Inkomst:

Inträdesafgift för 9 medlemmar.....	43: —	
Årsafgift för 276 medlemmar.....	3,707: 33	
Räntor (influtna)	796: 90	
Straffräntor	5: —	
Statsbidrag för 1900	313: —	
		Summa kr. 4,865: 23

Utgift:

Sjukhjälp till 59 medlemmar.....		3,533: 25
Omkostnader: Hyra för 1900.....	100: —	
Arvoden.....	150: —	
Kontors- och aunonsutgift	83: 57	333: 57
Fonder: Till försäkringsfonden		998: 41
		Summa kr. 4,865: 23

Inventarierna, bestående af räkenskapsböcker och skrifmateriel, äro ej upptagna i något värde. Fröknarna Theresa Geijer och Ulla Hammarsköld hafva under det förflutna året med uppoftande nit och mycken skicklighet skött kassans registrering och ekonomiska expedition.

Stockholm i Februari 1901.

Carl Nyström.

Sjukkasans Försäkringsfond uppgår den 1 Januari 1901 enligt på grund af Heyms tabeller verkställda beräkningar till 13,064 kronor.

Stockholm den 21 Februari 1901.

P. G. Rosén.

Kassans styrelse har under året haft följande sammansättning:

Ordinarie styrelsemedlemmar:

Professor P. G. Rosén, ordförande.

Doktor Carl Nyström, vice ordförande och kassaförvaltare.

Fröken Theresa Geijer, sekreterare och tjänstgörande vid expeditionen.

Fröken Anna Roos.

Fördelningsläkaren N. A. Edling.

Suppleanter:

Fru F. Lybeck.

Fröken U. Hammarsköld, tjänstgörande vid expeditionen.

Doktor I. W. von Döbeln.

Revisorer.

Fröken A. Fabricius.

Fröken K. Wall.

Revisorssuppleanter.

Fröken M. Silow.

Fröken A. Kruse.

Revisionsberättelse.

Undertecknade, utsedda revisorer att granska Fredrika-Bremer-Förbundets sjukkassas förvaltning och räkenskaper för år 1900, få härmed efter fullgjordt uppdrag därom afgifva följande berättelse:

Beträffande tillgångar och skulder samt inkomster och utgifter, få vi hänvisa till kassaförvaltarens af oss granskade redovisning.

Styrelsens af oss genomgångna protokoll jämte de däri omförmälda besluten hafva icke föranledt någon erinran från vår sida.

Värdehandlingarna äro förvarade i brandfritt kassahvalf.

Kassans räkenskaper äro förda med utmärkt ordning och noggrannhet samt åtföljda af erforderliga verifikationer, och då ingen anledning till anmärkning förekommit, få vi tillstyrka, att full ansvarsfrihet för förvaltningen under år 1900 måtte beviljas styrelsen.

Stockholm den 13 april 1901.

A. Fabricius.

Kerstin Wall.

Bil. III.

Stipendiekomiténs årsberättelse för år 1900.

Stipendierna från Förbundets *Allmänna Stipendiefond* hafva fördelats på följande sätt:

300 kr. fil. stud. fröken Eya Braun för universitetsstudier; 300 kr. fröken Maria Meurling för kurs vid fackskola i huslig ekonomi; 360 kr. fröken Eva Silfverstolpe för kurs vid fackskola i huslig ekonomi (Stockholms stip.); 180 kr. fil. stud. fröken Elin Nordin för universitetsstudier (Vesternorrlands stip.); 300 kr. fröken Anna Magnusson för sjukvårdskurs (Norrbottens stip.); 180 kr. fröken Hanna Bengtzon för sjukvårdskurs (Värmlands stip.); 180 kr. fröken Maria Decker för sjukvårdskurs (Jämtlands stip.); 180 kr. fröken Hilma Liedbäck för sjukvårdskurs (Göteborgs och Bohus stip.); 360 kr. fröken Mathilda Stenquist för kurs vid fackskola i huslig ekonomi (Örebro stip.); 240 kr. fröken Olga Renmansson för kurs vid fackskola i huslig ekonomi (Vesterbottens stip.); 270 kr. fröken Gerda Backlund för kurs vid teknisk skola (Södermanlands stip.); 180 kr. fröken Märta Palme för högre utbildning i trädgårdsskötsel (Östergötlands stip.); 360 kr. fröken Ida Christoffersson för kurs vid högre lärarinneseminariet (Kristianstads stip.); 180 kr. fröken Beata Mårtensson för kurs vid teknisk skola (Malmöhus stip.).

Skaraborgs Fredrika-Bremer-stipendium 200 kr. till sjukvårdskurs har, till följd af att stipendiat på grund af sjukdomsskäl varit nödsakad afbryta påbörjad kurs, endast utgått med halfva beloppet, den andra hälften öfverföres till länets kapitalinsats för år 1901.

Från *Donationsfonderna* hafva utdelats trenne stipendier: 500 kr. till med. licentiaten Ada Nilson och 400 kr. till med. licentiaten Alma Sundquist, samt vidare, i enlighet med donators önskan, från Leijonhufvud-Adlersparreska släktstipendiefonden ett stipendium till fröken Märta Axelsdotter Leijonhufvud för studier i språk. Dessutom hafva från Ellen Bergmans släktstipendiefond af donator uppburits lifränta med kr. 2,082: 64.

Om *lokalkomitéernas* verksamhet kan meddelas, att den visat sig ganska framgångsrik inom flera län, där dels länsinsatsernas kapital ökats och dels dessa insatser uppnått det för stipendieutdelningens början fastställda beloppet. Sälunda har ett intresserad och nitiskt arbete egt rum inom Göteborgs och Bohus, Blekinge, Vestmanlands, Jönköpings och Gottlands län. Inom sistnämnda län har en särskild uppmantran kommit den där verksamma lokalkomitéen till del, i det afgående landshöfdingen inom länet, E. Poignant, för komiténs ändamål anslagit den hedersgåfva af cirka 1,500 kronor, som länets befolkning vid afskedet till honom öfverlämnat att öppet få bestämma öfver till användning för något allmännyttigt företag. Det offentliga erkännande af Förbundets gagnande verk-

samhet, som genom denna gåfvas öfverlämnande kommit detsamma till del, har i vida kretsar, såväl inom som utom länet, väckt glädje och tillfredsställelse.

I likhet med föregående år har Stipendiekomitén att tacksamt erkänna gåfvor till Allmänna Stipendiefonden, af fröken Ellen Bergman 100 kr. och af fru Karin Ryding 420 kr. (med villkor att tillräknas Elfsborgs läns insats).

Samtliga under året influtna bidrag till stipendiefonderna hafva öfverlämnats till styrelsen för stipendiefondernas förvaltning, hvars medlemmar hafva varit: fru Anna Wallenberg, ordförande, generaldirektör Anderson, revisionssekreteraren Rohtlieb, professor Rosén samt fröken M. Silow. Suppleanter hafva varit fröken Clara Montelius och bankdirektör Lettström.

Stipendiekomiténs medlemmar hafva varit: revisionssekreteraren Rohtlieb, fru T. Gylden, fröken S. Leijonhufvud, grefvinnan A. Mörner, professor P. G. Rosén, fröken M. Silow, sekr., och friherrinnan E. Tamm.

Revisorer för fonderna hafva varit: underståthållaren E. von der Lancken, fröken Ingeborg Elfving, disponenten O. Björklund (ledamot af riksdagens 1:a kammare) samt *revisorssuppleant* herr J. N. Sanne (riksdagsman i 1:a kammaren).

Af de här ofvan nämnda ledarna af Fredrika-Bremer-Förbundets stipendie-institution, är det endast revisionssekreteraren H. Rohtlieb, som i tur att afgå, afsagt sig omval, hvarför i hans ställe som medlem af Förvaltnings-styrelsen för stipendiefonderna af Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse invalts revisionssekreteraren H. E. Björklund.

Det intresserade och värdefulla arbete herr Rohtlieb allt sedan stipendie-institutionens grundande 1887, dels i egenskap af komiténs ordförande, dels som medlem af förvaltningsstyrelsen nedlagt, kan ej nog tacksamt erkännas af den allmänhet, för hvilken han arbetat och af den institution, som haft förmånen att räkna honom bland sina medarbetare.

Revisionsberättelse.

Utsedde att granska de under Fredrika-Bremer-Förbundets vård och inseende stående stipendiefonders räkenskaper och förvaltning under år 1900, få vi efter att hafva fullgjort detta uppdrag härmed afgifva följande berättelse:

De olika fondernas ställning framgår af här efteråt meddelade utdrag ur räkenskaperna:

Allmänna Stipendiefonden.

Kredit.

Behållning från år 1899	kr. 140,666: 50
Innestående hos stipendiekomitén	» 156: 01
Genom stipendiekomitén insamlade.....	» 7,943: 10
Gåfvor af fru Ryding och fröken Ellen Bergman...	» 520: —
Under året influtna räntor	» 5,619: 11
Donationsfondens bidrag till förvaltningsomkostnader	» 100: —
Summa	kr. 155,004: 72

Debet.

Utbetalda stipendiér.....	kr. 3,390: —
Stämpelskatt	» 6: 50
Räntor	» 47: 67
Hyra för lokal och kassafack	» 120: —
Stipendiekomiténs utgifter	» 1,524: 50
Behållning till år 1901.....	» 149,916: 05
Summa	kr. 155,004: 72

Förestående behållning är placerad sålunda:

Falu—Rättvik—Mora Järnvägsaktiebolags 4 % obligationer	kr. 12,000: —
Stockholms Intecknings-Garanti-Aktiebolags 3 1/2 % obligationer	» 7,865: —
Helsingfors stads 4 1/2 % obligationer	» 20,358: —
Örebro stads 3 6/10 % obligationer.....	» 5,985: —
Städernas i Finland Hypotekskassas 4 % obligationer	» 2,923: 20
Kopparberg-Hofors Sägverksaktiebolags 4 1/2 % obligationer	» 6,000: —
Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolags 4 % obligationer	» 5,000: —
Gefle—Dala Järnvägsaktiebolags 4 1/2 % obligationer	» 23,000: —
Intecknade skuldebref	» 49,950: —
På deposition i Stockholms Enskilda Bank	» 12,398: 62
På upp- o. afskrifn.-räkning i Stockholms Ensk. Bank	» 4,436: 23
Summa	kr. 149,916: 05

De under Allmänna Stipendiefonden uppförda särskilda konti visa vid 1900 års slut följande behållningar:

A. Färdiga länsinsatsers konto:

Stockholms stads	kr. 10,310: —	
Malmöhus läns	» 5,078: 33	
Kristianstads läns	» 5,199: 11	
Östergötlands läns	» 5,060: —	
Vesterbottens läns	» 6,887: 67	
Södermanlands läns	» 7,837: 61	
Örebro läns	» 5,172: 42	
Värmlands läns.....	» 5,139: 90	
Norrbottnens läns	» 8,616: 45	
Vesternorrlands läns	» 5,020: —	
Skaraborgs läns	» 6,394: 06	
Jämtlands läns	» 5,020: —	
Göteborgs och Bohus läns	» 5,023: —	
Blekinge läns.....	» 5,875: 62	
Västmanlands läns	» 5,743: 98	92,378: 15
B. Påbörjade länsinsatsers konto		15,431: 46
C. Fria gåfvomedels konto		29,028: —
D. Disponibla medels konto.....		13,078: 44
	Summa kr.	149,916: 05

Ellen Bergmans Släktstipendiefond.

Kredit.

Behållning från år 1899	kr. 50,150: —
Under året influtna räntor	» 2,082: 64
	Summa kr. 52,232: 64

Debet.

Utbetald lifränta	kr. 2,082: 64
Behållning till år 1901	» 50,150: —
	Summa kr. 52,232: 64

Fondens behållning är på följande sätt placerad:

Oxelösund-Flen-Vestmanlands Järnvägs-Aktiebolags	
4 % obligationer	kr. 25,000: —
Allmänna Hypoteksbankens 4 % obligationer	» 18,666: 67
	Transport kr. 43,666: 67

Transport	kr.	43,666:	67
Gefle — Dala Järnvägsaktiebolags 4 $\frac{1}{2}$ % obligationer	»	2,000:	—
Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolags 4 % obligationer	»	2,000:	—
Intecknad revers	»	1,150:	—
På deposition i Stockholms Enskilda Bank	»	1,333:	33
		<u>Summa</u>	<u>kr. 50,150: —</u>

Donationsfond,
stiftad af anonym givare den 3 Juni 1890.

Kredit.

Behållning från år 1899	kr.	34,314:	31
Under året influtna räntor	»	1,048:	66
		<u>Summa</u>	<u>kr. 35,362: 97</u>

* *Debet.*

Utbetalda stipendier	kr.	900:	—
Förvaltningsbidrag till Allm. Stipendiefonden	»	100:	—
Behållning till år 1901	»	34,362:	97
		<u>Summa</u>	<u>kr. 35,362: 97</u>

Förestående behållning är placerad sålunda:

Sundsvalls stads 4 $\frac{1}{2}$ % obligationer	kr.	5,000:	—
Intecknad revers	»	28,400:	—
På deposition i Sundsvalls Ensk. Bank	»	700:	—
På upp- och afskrifningsräkn. i Stockholms Ensk. Bank	»	262:	97
		<u>Summa</u>	<u>kr. 34,362: 97</u>

Leijonhufvud-Adlersparreska Stipendiefonden.

Kredit.

Behållning från år 1899	kr.	7,236:	68
Under året influtna räntor	»	280:	75
		<u>Summa</u>	<u>kr. 7,517: 43</u>

Debet.

Utbetaladt stipendium	kr.	280:	75
Behållning till år 1901	»	7,236:	68
		<u>Summa</u>	<u>kr. 7,517: 43</u>

Fondens behållning är placerad sålunda:

Intecknad revers	kr.	5,000: —
Kapitalräkning i Stockholms Ensk. Bank.....	»	2,236: 68
	Summa kr.	7,236: 68

Evelina Fahnehjelm's Stipendiefond.

Kredit.

Behållning från år 1899	kr.	4,083: 32
Under året influtna räntor	»	148: 73
	Summa kr.	4,232: 05

Debet.

Behållning till år 1901.....	kr.	4,232: 05
	Summa kr.	4,232: 05

Denna behållning är placerad sålunda:

Gefle—Dala Järnvägsaktiebolags 4½ % obligationer	kr.	1,000: —
Stockholm—Västerås—Bergslagens Järnvägsaktiebolags revers	»	3,000: —
På deposition i Stockholms Ensk. Bank.	»	22: 50
På upp- och afskrifning i d:o.....	»	209: 55
	Summa kr.	4,232: 05

Samtliga i denna berättelse omnämnda värdepapper, hvilka vi funnit förvarade i Stipendiekomiténs kassafack i Stockholms Enskilda Bank, äro efter vår öfvertygelse fullt betryggande.

Räkenskaperna hafva icke vid granskningen gifvit anledning till anmärkning och äro däri förekommande utgiftsposter bestyrkta med oss förevisade verifikationer. Då förvaltningsstyrelsen efter vår uppfattning på ett berömvärdt sätt iakttagit Stipendiefondernas ekonomiska intressen, är det oss ett nöje att tillstyrka full och tack-samt ansvarsfrihet åt densamma för 1900 års förvaltning.

Stockholm den 26 Mars 1901.

Olof Björklund. J. N. Sanne. E. von der Lancken.

Dräkthereformföreningens årsberättelse mars 1900 — mars 1901.

Föreningen har nu avslutat sitt femtonde arbetsår. Den har under detsamma rönt den utmärkelsen, att dess å Parisutställningen exponerade *skoldräkt för flickor* tillerkänts *silfvermedalj*. Genom tillmötesgående från öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor hade plats för denna dräkt beredts å dess utställning. Dräkten var anbringad på en docka, och en textad beskrifning å de olika plaggen medföljde. Denna beskrifning har sedermera införts i en på franska utgifven redogörelse för den pedagogiska afdelningen å utställningen.

I april 1900 hölls i Slöjdföreningens lokal i Stockholm af *amanuensen G. Folcker* ett föredrag om *Den kvinliga klädedräkten under 1800-talet*. Den intressanta skildringen, som illustrerades af en mängd planscher och teckningar, mottogs af åhörarna med stort intresse och lifligt bifall.

Af föreningens broschyr *Den kvinliga klädedräkten* har styrelsen låtit tillstålla kvinnosaksföreningarna i Norge, Danmark och Finland 100 ex. hvardera till utdelning i skolor och föreningar samt till privata personer.

Hos *K. M. Lundberg, Stockholm*, som fortfarande handhafver försäljningen af föreningens modeller och mönster, ha under det gångna året gjorts ett stort antal beställningar, särskildt å skoldräkter.

Styrelsen har haft följande sammansättning:

A. Af Fredrika-Bremer-förbundet valda:

Ordinarie medlemmar:

Fru *Marie-Louise Berg*.
» *Gurli Linder*.
Fröken *Elsa Gyldeén*.

Suppleanter:

Fröken *Sally Högström*.
» *Caroline Wahrolin*.

B. Af Dräkthereformföreningen valda:

Ordinarie medlemmar:

Doktor *Hedda Anderson*.
Fru *Thea Burgman*.
» *Ellen Gyllander*.
» *Eva Kempe*.
» *Carin Scholander*.
Fröken *Josefine Lindeblad*.

Suppleanter:

Fru *Maria Bolin*.
» *Louise Franckel*.
» *Sigrid Nyström*.
Fröken *Helena Palmqvist*.

Som ordförande har fungerat fru Scholander, som vice ordförande fru Linder, som sekreterare fru Gyllander och som kassaförvaltare fröken Lindeblad.

Revisorer:

Fröken *Jenny Bonnier.*
» *Betty Hirsch.*

Revisorssuppleanter:

Fru *Greta Wiern.*
Fröken *Anna Kruse.*

Revisionsberättelse.

Undertecknade, af Fredrika-Bremer-Förbundets dräktreformförening utsedda revisorer, få härmed, efter företagen granskning af räkenskaperna från den 1 Januari 1900 till den 31 Dec. samma år, afgifva följande revisionsberättelse:

Af böckerna framgår, att följande konti under året lämnat vinst:

Medlemsafgifters konto	kr. 29: —
Mönsters konto	» 4: 50
Modellers konto	» 17: 44
Intressekonto	» 3: 04
	Summa kr. 53: 98

Följande konti förlust:

Annons- och trycksakers konto	kr. 32: 05
Allmänna omkostnaders konto	» 82: 32
	Summa kr. 114: 37

Föreningens tillgångar, hvilka vid årets början utgjorde kr. 701: 70, belöpte sig vid årets slut till kr. 641: 31 och bestå af:

Inventarier och modeller	kr. 445: 95
Lager af mönster	» 116: 70
Insatt i Handelsbanken	» 48: 89
Kassa	» 29: 77
	Summa kr. 641: 31

Undertecknade hafva befunnit räkenskaperna i godt skick och behörigen verifierade.

Anna Kruse.

B. Hirsch.

Kassaförvaltarens rapport.

Till styrelsen för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Ur räkenskaperna anföres följande:

Vid årets slut hade Fredrika-Bremer-Förbundet:

Tillgångar:

Kassakonto	754:	24
Intecknings-Garanti-Aktiebolaget	439:	29
Nordiska Kreditbanken	2,339:	31
Aktiebolaget Stockholm—Öfre Norrland	1,343:	80
Inventarier	2,569:	81
Fordran hos fru S. Whitlock	4,060:	—
Diverse debitorer:		
Obligationer	5,000:	—
Inteckningar	5,000:	—
Reversfordringar	7,712:	49
Andra fordringar, trycksakers konto	54:	92
	<u>Summa kr.</u>	<u>29,273: 86</u>

Skulder:

Egna fonder:

Ständiga ledamöters afgifter	11,040:	—
Inträdesavgifter	3,540:	25
Första årets årsavgifter	267:	—
S. Whitlocks stipendiefond	4,060:	—
Anonym donation	6,000:	—
Gåfvofond (enl. gåfvobref af ¹⁹ / ₂ 1900) ...	100:	—
Reservfonden	381:	86
		<u>25,389: 11</u>

Yttre skulder:

Aftonbladets Aktiebolag	902:	50
Sjukvårdsafdelningen	734:	59
Gåfvor och understöd	300:	—
Undersökning af kontors- och butikbiträdens löne- och arbetsförhållanden	417:	90
Vinst år 1900	1,529:	76
	<u>Summa kr.</u>	<u>29,273: 86</u>

Ofvanstående vinst, kr. 1,529: 76, har uppkommit på grund af följande förhållande mellan vinst och förlust:

Vinst:

Första årets årsafgifter	kr.	93: —
Årsafgifter	»	3,381: —
Gåfvor och understöd	»	2,124: 50
Räntor.....	»	717: 08
Föreläsningsserien år 1900	»	2,176: 91
	Summa kr.	8,492: 49

Förlust:

Byrån.....	kr.	3,801: 23
Trycksaker.....	»	272: 59
Tidskriften Dagny.....	»	1,183: 57
Allmänna omkostnader.....	»	703: 08
Möten.....	»	52: 43
Förlust år 1899.....	»	949: 83
Vinst år 1900	»	1,529: 76
	Summa kr.	8,492: 49

Af ofvanstående redogörelse framgår följande:

Förbundets egna fonder hafva under året ökats med ett belopp af kr. 583, beroende på den Whitlockska donationens tillväxt och på en gåfvofond för uppgifvet ändamål af kr. 100, samt på den i stadgarna föreskrifna kapitaliseringen af ständiga ledamöters afgifter och af halfva beloppet af nytillträdande ledamöters första årsafgift.

Till Förbundets allmänna kassa hafva såsom gåfvor influtit kr. 2,124: 50, hvarjämte behållningen af den af Förbundet anordnade föreläsningsserien uppgått till kr. 2,176: 91; till följd häraf har, sedan årets ekonomiska kraf blifvit tillgodosedda och afskrifning af förlusten från föregående året kr. 949: 83 ägt rum, uppstått ett öfverskott af kr. 1,529: 76, hvilken summa öfverföres för nästkommande års behof.

Byråns inkomster hafva varit kr. 2,949: 76 och dess utgifter kr. 6,750: 99.

För tidskriften Dagnys utgifvande har från Förbundets allmänna kassa kräfts ett tillskott af kr. 1,183: 57.

Under året hafva fem nya lån å tillsammans kr. 4,300 utlämnats såsom studie- eller förlagslån åt kvinnor. Å äldre lån hafva

inbetalats kr. 3,315: 41. Summan af de utelöpande lånen utgjorde vid årets slut kr. 7,712: 49 mot kr. 6,727: 90 vid föregående års slut.

Sjukvårdsafdelningen har en behållning af kr. 734: 59.

Af den från Lorénska stiftelsen till Förbundet lämnade summan, kr. 1,000, för undersökning af kontors- och butiksbiträdens löne- och arbetsförhållanden återstod vid årets början kr. 470, och har under året för ändamålet utgifvits kr. 52: 10, så att behållningen nu utvisar kr. 417: 90.

För influtna gåfvor, som för uppgifna ändamål lämnats, redogöres i Styrelsens berättelse.

För Sjukkassans, Stipendiefondernas och Komiténs för lagfrågor kassaställning lämnas särskilda redogörelser.

Arbetet vid kassan och bokföringen har af fröknarna G. Adelsborg och I. von Plomgren utförts med omsorg och noggrannhet.

Stockholm i Febr. 1901.

Caroline Wahrolin,
Kassaförvaltare.

Bestyrkande riktigheten af ofvanstående redogörelse, hemställa undertecknade revisorer om ansvarsfrihet för 1900 års förvaltning.

Stockholm den 15 Maj 1901.

Alida Rossander.

Vilhelm Svedbom.

August Wall.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text in the middle of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

C. E. Lagerström
FREJA-MAGASINET

STOCKHOLM
Lager af Sybehör & Modevaror
OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

**Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,
Stockholm, 54 Drottninggatan,**

finnas anmälda kvinnliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrivbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prishelönta af Dräkt-Reformföreningen.
Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

☛ Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ☛
Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,
52 Drottninggatan 52.

Kramer & Jahnke,
 Modemagasin.

15 Birger Jarlsgatan, 1 tr.

Nya Blå Hand,

Skönfärgeri & Kemisk Tvättanstalt.

Kappor, Koftor, Klädningar, Herrkostymer, Uniformer, Handskar,
Kravatter färgas och kemiskt tvättas.

OBS! Fläckuttagning verkställles dagligen.

Butiker: Smålandsgatan 9, A. T. 125 09. Holländaregatan 13, A. T. 46 83. Linnégatan 22, A. T. 102 96. Brännkyrkagatan 2, A. T. 34 39. Hornsgatan 11, A. T. 17 25. Fabrik: Löfholmen, A. T. 34 26, R. T. 53 73.

Anmälan.

Dagny utkommer 1901 med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Snar hjälp
är dubbel hjälp.

Sittan torde någon vara konsekvent så försigtig, att han undviker att därnå sig yttre skador, i förväg desinficera det föremål, hvarmed han oförussett säras eller med något munvatten (under alla bakterier, som kan inandas). En liten stråda och en intruffad infektion, som vid skvandsam lammig behandling lätt kan nå halvs, kan gifva anledning till svårt lidande. Icke allid är det möjligt att nog hastigt erhålla läkarehjelp. Allmänheten behöfver därför ett giftrikt medel, som vid dylika fall kan göra nytta. Enligt hvad *roverkyrkan* förtä, doktrinerade svalt af läkare som af den stora allmänheten, utvisar, är Eh. Doktor P. Håkansson Sahlbom ett utmärkt behandlingsmedel icke endast vid fall af *öransusodrar, tygel, tryska sor,* för *huddens, härets och ändens* ovanstående af alla, som lätt kunna det genom att använda det på sätt, som i enligt med beskrifningen gjorda iakttagelser visat vara ändamålsenliga. Parilager hos **GEIJER & C:o, Stockholm.**

BARNÄNGENS antiseptiska Vademecum

för **munnens, tändernas och hudens vård** m. m.

På begäran af Aktiebolaget Barnängens Tekniska Fabrik har jag inköpt prover af några i handeln förekommande, koncentrerade munvatten: Vademecum, Dentolin, Stomatol, Gahnelit, Azymol och Aseptol och anställt jämförande undersökningar öfver deras förmåga att döda bakterier och att hindra bakteriers utveckling. Dessa undersökningar hafva skett under ensartade förhållanden för de olika munvattnen, såväl hvad beträffar munvattnens utspädningsgrad och temperatur som metoden för undersökningarne och de använda bakteriekulturernas motståndskraft.

Resultaten af dessa undersökningar framgå af nedanstående tabeller:

I. 2 % lösning af munvattnen.

Vademecum dödade i regel Tyfusbacillen på 1 min., Difteribacillen på 1 min.
Dentolin » » » » » 1-2 » » » 2-3 »

II. 1 % lösning af munvattnen.

Vademecum dödade i regel Kolerabakterien på 1 min., Difteribacillen på 2 min.
Dentolin » » » » » 1 » » » 3-4 »
Gahnelit » » » » » 1 » » » 4 »
Stomatol » » » » » 1-2 » » » 4 »
Azymol » » » » » ej på ½ tim., » » » ej på 1 tim.
Aseptol » » » » » ej på 24 tim., » » » ej på 24 tim.

Stockholm den 11 Juni 1899.

Germund Wirgin,

Leg. Läkare, Amanuens v. Karol. Institutets hyg. afdeln.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11-4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10-4.
För hjälpsökande kl. 1/2 10-11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10-4.

Stockholm, Aftonbladets tryckeri, 1901.